

PROFIL ORGANIZACIJE: BRITANSKA LABURISTIČKA STRANKA

Život nakon Blaira

Dario Nikić Čakar

Blair je najbolje opovrgnuo

dictum Reggiea Maudlinga da je

“Britanija zemlja konzervativaca

koja s vremena na vrijeme

glasuje za laburiste”

Svibanjski parlamentarni izbori u Velikoj Britaniji okončali su trinaestogodišnju dominaciju Laburističke stranke, a na vlast su vratili konzervativce Davida Camerona. Novoformirana vlada nema previše razloga za slavlje, ali ima mnogo razloga za zabrinutost za svoju neizvjesnu budućnost. Kako nijedna stranka nije osvojila natpolovičan broj mandata u parlamentu, formirana je koalicijska vlada konzervativaca i liberalnih demokrata, prva takva vlada nakon Drugoga svjetskog rata. Već je na prvi pogled jasno da je riječ o nestabilnoj i neprirodnoj koaliciji, nastaloj iz očajničkog nastojanja konzervativaca da se vrate na vlast, a ne zbog ideološke ili programske sličnosti dviju stranaka. No, neću se baviti perspektivama nove vlade, koliko god one bile istraživački zanimljive, nego uzrocima poraza Laburističke stranke.

Nakon što joj je Tony Blair osigurao tri uzastopne izborne pobjede 1997. 2001. i 2005. Laburistička stranka, predvođena Gordonom Brownom, na izborima 2010. izgubila je vlast. Preuzevši premijerski položaj u lipnju 2007. Brown je doživio pad kakav nije iskusio nijedan prethodni premijer. Poslije kratkoga “medenog mjeseca” tijekom kojega su politički kapital i popularnost Laburističke stranke rasli, do lipnja 2008. već je bilo jasno da Brownov projekt neće preživjeti sljedeće izbore. Što je pošlo po zlu? Izborna propast Laburističke stranke ne može se objasniti samo pomoću uobičajenih “sumnjivaca” koji pridonose padu vladine popularnosti – stanje britanske ekonomije, utjecaj svjetske financijske krize, stranačka razjedinjenost, zamor birača politikom, zasićenost građana trinaestogodišnjom vladavinom jedne stranke ili rast popularnosti opozicijskih torijevaca – premda su svi ti čimbenici bili vrlo značajni. Uzroci poraza laburista mnogo su dublji od recentnih ekonomskih i političkih problema Brownove vlada, a sežu do doba Blairove vladavine.

Tri uzastopne izborne pobjede laburista izgrađene su na pet temeljnih stupova. Prvi stup činile su Blairove osobite prezentacijske i medijske vještine. Drugi stup činili su stalan ekonomski rast i prosperitet, koje je Brown nazvao nezabilježanima u britanskoj povijesti još od 18. stoljeća. Treći razlog uspjeha temeljio se na neprivačnosti opozicijskih torijevaca, koje su birači smatrali nesposobnima da vladaju. Četvrto, kumuliranje bogatstva omogućilo je sustavno ulaganje u obrazovanje, zdravstvo i druge socijalne usluge što je stvaralo osjećaj sigurnosti i zaštite. Posljednji razlog bio je novi lik Laburističke stranke kao moderne snage koja je sposobna za promjenu. Zbog svega toga povijest će pamtiiti Blaira kao pobjednika. On je besperspektivnu i razjedinjenu stranku iz 1980-ih pretvorio u pobjednički stroj koji mu je izbornim *hat-trickom* osigurao parlamentarne većine brojnije od onih koje je imala Margaret Thatcher. Blair je najbolje opovrgnuo *dictum* Reggiea Maudlinga, ministra financija u vladi Harolda Macmillana, da je “Britanija zemlja konzervativaca koja s vremena na vrijeme glasuje za laburiste”. Blair je stalno isticao da je najvažnije održavati izbornu atraktivnost koja će laburistima osigurati reizbor i ostanak na vlasti. Tako se ostvario san Harolda Wilsona, laburističkog premijera iz 1960-ih, da laburisti postanu “prirodna stranka vlasti”.

No, birači su na svibanjskim izborima okrenuli leđa Brownu i odbacili iluzije o nastavku laburističkog projekta. Laburisti su izgubili birače ponajprije zato što su ih odbili potezi vlade, a

Dario Nikić Čakar, znanstveni novak na projektu “Izbori, stranke i parlament u Hrvatskoj” na Fakultetu političkih znanosti. Polaznik doktorskog studija “Komparativna politika”. E-mail: dario.nikic@fpzg.hr

ne zato što su ih privukli konzervativci. Zapravo, konzervativci su imali istu izbornu strategiju kao i liberalni demokrati – jednostavno su čekali da vlada napravi dovoljno pogrešaka da birači izgube povjerenje u sposobnost laburista da upravljaju zemljom. Postoje četiri povezana i isprepletana uzroka poraza koji su, duboko usađeni u projekt *New Labour*, uzrokovali spiralni pad laburista i posljedični gubitak vlasti. Znatno neuspjeh javnih politika (*policy failure*) zasigurno je jedan od najvažnijih uzroka poraza. Pokazalo se da je *blerizam* kao reformska ideologija

Proklamirana strategija “govern by headline” učinila je *blerizam* ideologijom stila, a ne političkog sadržaja

samo blijeda, ali medijski iznimno dobro prezentirana imitacija radikalnoga i utjecajnog *tačerezma*. Nadalje, rat u Iraku i Blairova bezrezervna podrška neokonzervativnoj administraciji Georgea W. Busha značajno su ograničili nastojanja laburističke vlade da napravi radikalni iskorak u provedbi unutarnjih reformi, izazivajući pritom negativne reakcije javnosti, članova stranke i parlamentarne frakcije. Treći je uzrok specifičan i vrlo problematičan odnos Tonyja Blaira i Gordona Browna. Brownova osobnost i upitne liderske kvalitete peti su uzrok izbornog neuspjeha. Uloga premijera mnogo je zahtjevnija od uloge ministra financija te se, unatoč desetogodišnjoj pripremi za tu funkciju, Brown pokazao nespremnim za nju, donoseći pogrešna rješenja za većinu problema s kojima se suočavao. Harold Wilson jednom je izjavio da je Laburistička stranka poput automobila. Ako ga voziš vrlo brzo, ljudi koji u njemu sjede bit će jako oduševljeni ili će im biti poprilično mučno tako da nećeš imati nikakvih problema. Ali kad jednom staneš, svi će izaći i početi se prepirati o tome u kojem pravcu treba krenuti. Pogledajmo onda kako su to Blair i Brown vozili laburistički Jaguar.

Neuspjeh javnih politika ili kako je Blair izgubio svoju agendu

Blaira će se zacijelo pamтити kao jednog od najvećih izbornih pobjednika u britanskoj povijesti, ali skromna postignuća u unutarnjoj politici neće mu osigurati epitet velikog reformatora kao Margaret Thatcher. Na vlast je došao s velikim ambicijama da izgradi prvorazredne javne službe, modernizira britansku državu, smanji nejednakost i suzbije kriminal. U tri godine priprema prije izbora 1997. uspio je promijeniti statut i naziv stranke te reformirati laburističke politike – poreznu, monetarnu, radnu, obrazovnu, devolucijsku, politike prema Sjevernoj Irskoj i Domu Lordova – čime je stranku približio torijevcima. Međutim, *blerizam* kao ideologija *trećeg puta* doživio je neuspjeh. *Treći put* trebao je ponuditi politike koje se razlikuju i od stare ljevice i od nove desnice. Ali upravo je nemogućnost da jasno pozicionira stranački program na ideološkoj osi lijevo–desno sputavala Blaira da precizno definira svoj projekt. Temeljni je problem bio to što nije imao sustavno razrađenu agendu prije nego što je postao premijer, nije je uspio artikulirati ni tijekom prvog mandata jer je bio previše opterećen ostankom na vlasti i osvajanjem drugog mandata, a nakon toga su mu terorizam i rat u Iraku potpuno odvratili pozornost s unutarnjih reformi.

U prvom se mandatu reformski zamašnjak okretao vrlo sporo, jer su laburističkoj vladi prioritetne bile reforma politič-

kog sustava, usmjerene na devoluciju ovlasti Škotskoj i Walesu, i socijalne reforme koje bi smanjile siromaštvo najugroženijih skupina. I dok je na tim poljima vlada ostvarila značajne uspjehe, na ostalima su se provodile samo inkrementalne reforme, utemeljene na jednostavnim idejama kao što su razredi za poboljšanje pismenosti i numeričkih sposobnosti ili smanjivanje bolničkih lista čekanja. Postojao je, dakle, rascjep između skromnog napretka vlade i velikih očekivanja javnosti. Taj se rascjep nastojao premostiti retorikom punom hiperbola koje su skromne reforme prikazivale kao veličanstvene revolucije. Blairova se vlada previše oslanjala na stil i prezentaciju, a zanemarivala je politički sadržaj. Sve je to bilo začinjeno sveprisutnim *spinom* kao dominantnom tehnikom manipulacije medijima i javnim mnijenjem. Takav stil komunikacije laburistima je izvršno služio u opoziciji kada je trebalo pokazati i naglasiti torijevsku nesposobnost upravljanja zemljom, ali problem je bio što je to postao glavni način upravljanja kada su laburisti došli na vlast. Proklamirana strategija “govern by headline” učinila je *blerizam* ideologijom stila, a ne političkog sadržaja. Blairova je ključna pogreška bilo to što se u najužem krugu savjetnika oslanjao isključivo na *spin doktore* poput Petera Mendelzona i Alastaira Campbella. Oni nisu bili politički savjetnici koji su mu mogli ponuditi neki sustavno razrađen *policy* program, nego su mu medijskom manipulacijom i *spinom* osiguravali naslovnice i pozitivno izještavanje o vladinim “uspjesima”. Mandelson je u jednom intervjuu izjavio kako je “veći naglasak stavljan na upravljanje medijima nego na upravljanje politikama. Prevladavalo je uvjerenje da ćeš nešto postići ako imaš dobru priču, ali to nije način kako se upravlja”. Čak su se i dobri *policy* prijedlozi, koje su uglavnom promovirali David Miliband i Andrew Adonis, jedini pravi *policy* stratezi u Blairovim vladama, gušili i razvodnjavali kao sredstva koja su trebala osigurati uvijek isti cilj – povećati Blairovu popularnost dobrim novinskim naslovnica. Apsurdnost takvog načina upravljanja najbolje oslikava primjer laburističke borbe s kriminalom. Blair je opetovano naglašavao kako će laburisti biti “oštri u borbi s kriminalom i oštri u borbi s uzrocima kriminala”. Onda je iz *Downing Streeta* iscurila informacija kako inzistira na pokretanju “dviju ili triju atraktivnih i zapaženih inicijativa” koje bi ga prikazale žestocim borcem protiv kriminala. Najveće razočarenje bio je izostanak napretka u reformi javnih službi, koju su laburisti obećali biračima 1997. Andrew Rawnsley, politički analitičar i vrstan poznavatelj prilika u *Downing Streetu*, tvrdi da je Blairova fraza “obrazovanje, obrazovanje, obrazovanje” bila samo dobra parola, ali ne i prava strategija. On smatra da je Blairova taktika “ganjanja” naslovnica, kako bi impresionirao birače vladinom aktivnošću i dinamikom, dovela do toga da su laburisti imenovali više careva nego što ih je bilo u Ruskom Carstvu i pokrenuli više petoljetki od Staljina. To je na koncu dovelo do ciničnog stava medija prema vladinim politikama i velikog razočarenja javnosti, što je najbolje izrazio vođa oporbenih torijevaca William Hague, ismijavajući Blaira kao osobu “čistog *spina* bez ikakva sadržaja”. Blairov prvi mandat bio je propuštena prigoda za ubrzano provođenje reformi u zemlji. Za njega osobno prvi je mandat bio prigoda za učenje i stjecanje iskustva.

Nakon što je na izborima 2001. pomeo opozicijske torijevce te laburistima osigurao parlamentarnu većinu od 167 zastupnika, Blair je bio uvjeren kako u drugom mandatu ima sve pretpostavke da napravi radikalni reformski proboj u zemlji. Bio je manje naivan i iskusniji nego prije četiri godine, oštrije, promućurniji i mudriji. Shvatio je da ga povijest više neće suditi samo prema izbornim pobjedama, nego i prema onome što je učinio. Ali svi su se ti planovi rasplinuli sunčanoga i vedroga 11. rujna 2001. Napad na Svjetski trgovački centar te ratovi u Afganista-

nu i Iraku potpuno su odvratili Blairovu pozornost s unutarnje politike. Rat protiv terorizma i britansko zbližavanje s ultrakonzervativnom administracijom američkog predsjednika Busha iscrpili su Blairovo vrijeme i energiju te antagonizirali njegove odnose s vlastitim ministrima i parlamentarnim zastupnicima, ali i s britanskom javnošću. Prve dvije godine drugog mandata trebale su biti obilježene reformom javnih službi, prihvatanjem jedinstvene europske valute i pravosudnom politikom, ali Blair je naprosto izgubio svoju agendu. Bitke koje je vodio tijekom drugog mandata mogu se podijeliti na one za koje uopće nije mario (reforma Doma lordova), na one za koje je mario, ali se u njima nije htio boriti (neposredno biranje gradonačelnika), na one u kojima se bio spreman boriti, ali bi prihvatio i poraz (uvođenje eura) i na one u kojima je bio spreman boriti se do smrti (Irak, sveučilišne školarine i zakladne bolnice). Rat u Iraku ozbiljno je narušio Blairovu političku vjerodostojnost i potencijal za reforme. Jedine dvije velike politike koje je uspio provesti u drugom mandatu bile su obrazovna i zdravstvena. Međutim, upravo se na tim politikama najbolje ocrta razina do koje je pobuna protiv Blaira, uzrokovana nelegitimnim ratom u Iraku, zahvatila Laburističku stranku. U glasanju o Zakonu o zdravstvenoj i socijalnoj skrbi, kojim se bolnicama davala veća financijska samostalnost, 65 laburističkih zastupnika bilo je protiv. Tijekom šestomjesečne zakonodavne procedure o tom Zakonu dogodilo se čak devet odvojenih pobuna *backbenchera*, a ukupno je 87 laburističkih zastupnika glasovalo protiv Zakona u različitim fazama zakonodavnog procesa. Još je dramatičnije bilo glasanje o Zakonu o visokom obrazovanju, kojim je vlada predlagala povećanje gornje granice školarina za sve studente s 1.250 na 3.225 funti godišnje. Tijekom rasprave čak je 160 laburističkih zastupnika potpisalo inicijativu protiv Zakona, a u glasanju je vladin prijedlog prošao s najtješnjom mogućom većinom – 316 zastupnika je bilo za, a 311 protiv. Bila je to najveća pobuna *backbenchera* protiv nekog prijedloga zakona još od 1945.

U trećemu kratkom mandatu do 2007. Blair se trudio iskoristiti preostalo vrijeme i proširiti reformske inicijative na nova područja, uključujući nuklearnu energiju, socijalnu skrb i mirovinski sustav, ali više nije imao snage voditi nove bitke. Istraživanja javnog mnijenja, koja je provodio njegov osobni *pollster* Philip Gould, pokazivala su da birači žele veću brigu o ekonomiji, zdravstvu, obrazovanju i borbi protiv kriminala – za ono zbog čega su Blairu dali povjerenje, ali on se jednostavno nije mogao pokrenuti. Na samom kraju mandata ostvario je izvanredan uspjeh jedino politikom prema Sjevernoj Irskoj. Sjevernoirski mirovni proces, koji je počeo 1998. potpisivanjem Sporazuma na Veliki petak, Blair je smatrao osobnim poslanjem u koje je stalno ulagao vrijeme, energiju i političku vjerodostojnost, čak i onda kada se cijeli slučaj činio bezizglednim. Posljednji napor koji je uložio doveo je do konačnog razoružanja IRA-e i uspostave sjevernoirске vlade u svibnju 2007. u kojoj su vlast ravnopravno podijelili republikanci i unionisti, što je zasigurno jedan od najvećih Blairovih uspjeha kao premijera.

Rat u Iraku ili kako je Blair postao Bushova pudlica

Rat u Iraku zasigurno je najviše pridonio padu Blairove vjerodostojnosti i popularnosti. Moralna i vojna potpora američkoj intervenciji protiv Sadama Huseina bila je izložena sustavnim napadima i kritikama iz same vlade, Laburističke stranke, parlamenta i javnosti. U posljednjoj kolumni prije smrti novinar *Guardiana* Hugo Young napisao je kako je Britanija zbog Iraka

“prestala postojati kao suverena nacija”. Zbog Blairove odluke da se priključi Amerikancima u ratu, ministar vanjskih poslova Robin Cook podnio je ostavku u ožujku 2003, a ubrzo su ga slijedila dvojica niže rangiranih ministara, John Denham i Lord Hunt. Ministrica za međunarodni razvoj Clare Short ostavku je podnijela u svibnju 2003. nakon što je Sadamov režim već pao. Unatoč proklamiranoj proturatnoj politici Laburističke stranke, Blair će ostati upamćen kao najratoborniji britanski premijer nakon Drugoga svjetskog rata, jer je uveo Britaniju u čak četiri rata: na Kosovu 1999, u Sierra Leoneu 2000, Afganistanu 2001. i Iraku 2003.

Blair će ostati upamćen kao
najratoborniji britanski premijer nakon
Drugoga svjetskog rata, jer je uveo
Britaniju u čak četiri rata:
na Kosovu 1999, u Sierra Leoneu 2000,
Afganistanu 2001. i Iraku 2003.

Kada je George W. Bush izabran za predsjednika SAD-a 2000. smatralo se da republikanski predsjednik nije osoba s kojom Blair može nastaviti graditi *treći put*, što je počeo s Clintonom. Njihov prvi susret u veljači 2001. u predsjedničkoj rezidenciji *Camp David* postao je poznat kao *Colgate Summit*. Naime, odgovarajući na konferenciji za novinare na pitanje što je zajedničko dvojici vođa, Bush je, ne mogavši naći smislenu poveznicu, dao antologijsku izjavu: “Obojica koristimo zubnu pastu *Colgate*”. No, sljedeći su događaji dramatično promijenili njihov odnos. Blair je vjerovao da britanske interese u svijetu najbolje može zaštititi vezujući ih za američke. Često je isticao kako će Britanija i SAD uvijek stajati rame uz rame, jer “Britanci su bili uz vas od početka i ostat će do samog kraja”. Zbog takva su ga stava domaći mediji nazvali Bushovom pudlicom. U osam tjedana nakon 11. rujna Blair se – gradeći potporu za vojnu koaliciju i rušenje talibanskog režima – otisnuo na 31 putovanje tijekom kojih je održao 54 susreta sa stranim državicima, preletjevši pritom gotovo 80.000 kilometara. Bush je jedanput izjavio da je Blair u tom razdoblju izgledao kao pravi američki državni tajnik.

Da bi osigurala potporu javnosti za rat u Iraku, laburistička je vlada objavila tri dosjea, od kojih je najvažniji bio *Iraq's Weapons of Mass Destruction*. Predstavljajući dosje u parlamentu, Blair je kazao da Irak posjeduje oružje za masovno uništenje kojim može ugroziti 3.000 britanskih vojnika smještenih na Cipru, i to u roku od 45 minuta. Dosje je uvjerio mnoge, uključujući i konzervativnog vođu Iana Duncana Smitha, ali ne i 56 laburističkih zastupnika koji su glasovali protiv vlade. Unutarstranačko nezadovoljstvo eskaliralo je neposredno prije početka rata u Iraku. Razmjeri pobune laburističkih zastupnika protiv svoje vlade bili su bez presedana u povijesti britanskog parlamentarizma. U glasanju u parlamentu u veljači 2003, suprotno naredbama frakcijskog vodstva, 122 laburistička zastupnika izglasovala su amandman o tome da ne postoji povod za vojnu intervenciju. To je bila najveća pobuna zastupnika vladajuće stranke još od 1886. Konačno glasanje kojim je parlament trebao potvrditi slanje britanskih postrojba u Irak bilo je još dramatičnije. Čak

139 laburističkih zastupnika glasovalo je protiv vlade, što je bio apsolutni "pobunjenički" rekord u modernoj britanskoj povijesti.

Blairova iračka agonija nastavila se nizom nesretnih i tragičnih događaja nakon ožujka 2003. koji su kulminirali samoubojstvom Davida Kellya, vladinog stručnjaka za oružje za masovno uništenje. Naime, novinar BBC-a Andrew Gilligan optužio je vladu da je "uljepšala" dosje o iračkom oružju za masovno uništenje, a izravno je imenovao Alastaira Campbella kao osobu koja je intervenirala u obavještajnim službama da "urede" dosje i učine ga što uvjerljivijim. To je izazvalo otvoreni rat *Downing Streeta* i BBC-a, te snažne pritiske vlade da se otkrije izvor povjerljivih informacija na kojima je Gilligan temeljio svoje optužbe. Ispostavilo se da je "krtica" bio vladin stručnjak za naoružanje i visoki dužnosnik ministarstva obrane David Kelly. Suočen s pritiscima vlade, javnosti i istražnog povjerenstva, Kelly je počinio samoubojstvo prerezavši lijevo zapešće u šumi blizu sela Southmoor u kojem je živio. Kellyeva smrt zadala je snažan udarac nastojanjima Blairove administracije da legitimira rat u Iraku i opravda vojnu intervenciju. Huttonovo istražno povjerenstvo, koje je trebalo rasvijetliti okolnosti koje su dovele do Kellyeve smrti, oslobodilo je odgovornosti Blairovu vladu i Campbella za petljanje u dosje, a krivnju je svalilo na BBC. Butlerovo povjerenstvo, koje je utvrđivalo vjerodostojnost obavještajnih podataka, također je skinulo odgovornost s vlade, ali je bilo mnogo kritičnije prema načinu donošenja odluka u *Downing Streetu*. Unatoč tome, ti su događaji uništili Blairov moralni autoritet i nepovratno narušili povjerenje građana u premijera i vladu. Blairu je do samog kraja nad glavom visio *crimen* neopravdanoga i nepotrebnog rata u Iraku. Istraživanja su pokazivala da polovica birača želi njegovu ostavku. Čak je 60 posto članova Laburističke stranke smatralo da je pogriješio uvlačenjem Britanije u rat, a gotovo polovica je mislila da mora odstupiti odmah ili prije izbora 2005. Slaba mu je utjeha bila to što su i ostali europski državnički koji su se udružili s Amerikancima prolazili kroz slične muke. U jednom telefonskom razgovoru španjolski premijer José María Aznar požalio se da samo 4 posto Španjolaca podupire rat u Iraku, na što mu je Blair odgovorio: "Pa to je manje od broja ljudi koji misle da je Elvis Presley još uvijek živ". Za razliku od Aznara, Blair je osvojio još jedan mandat, ali su poslijeizborna istraživanja pokazala da je četvrtina tradicionalnih laburističkih birača istaknula rat kao osnovni razlog bijega od Laburističke stranke. Veliki izborni maestro, koji je nekad pozivao birače da glasuju za laburiste zbog njega, a ne zbog same stranke, sada je nagovarao birače da glasuju za laburiste zbog stranke, a ne zbog njega.

U glasovanju u parlamentu u veljači 2003. 122 laburistička zastupnika izglasovala su amandman o tome da ne postoji povod za vojnu intervenciju. To je bila najveća pobuna zastupnika vladajuće stranke još od 1886.

TB-GBs ili kako je Brown dokrajčio laburiste

Odnos Tonyja Blaira i Gordona Browna bio je vrlo kontroverzan. Upoznali su se 1983, kada su obojica postali laburistički zastupnici, a Neil Kinnock, njihov politički pokrovitelj, smatrao ih je srodnim dušama. Karakterno su bili potpune suprotnosti: Blair se uspeo na vrh pomoću šarma, komunikacijskih vještina i kreativne spretnosti, dok se Brown oslanjao na intelekt, organizacijske sposobnosti i neslomljivu upornost. Sjeme zla u njihovu odnosu posijano je dogovorom o preuzimanju vodstva stranke iz 1994. Nakon smrti laburističkog vođe Johna Smitha, Blair i Brown su bili najizgledniji pretendenti za vlast u stranci. Da bi izbjegli međusobni sukob, sporazumjeli su se u restoranu Granita u Islingtonu da će se Brown povući iz utrke za vodstvo, a Blair će mu zauzvrat, u dogledno vrijeme kada osvoje vlast, prepustiti premijerski položaj, te osigurati kontrolu nad ekonomijom i slobodu u biranju suradnika. No Brown nije računao na Blairovu želju da ostane na vlasti što dulje, a Blair nije računao na Brownovu želju da preuzme premijerski položaj pod svaku cijenu. *TB-GBs* igre, kako su ih mediji ironično nazvali, mogle su početi.

Sukobi premijera i ministra financija tijekom Blairovih deset godina na čelu vlade bili su vrlo žestoki i traumatični, a kao kolateralne žrtve uglavnom su stradavali njihovi bliski savjetnici i pojedini ministri. Blair je prema Brownu primjenjivao psihološku igru mrkve i batine. Batinom se služio kada je trebalo zbuniti Browna i navesti ga na pomisao da je ugrožena njegova pozicija ministra i premijerova nasljednika. Kao mrkva su mu služila lažna obećanja o datumu primopredaje vlasti, na koje se naivni Brown često znao upecati. Sve do pred izbore 2005. rasle su napetosti između *Downing Streeta* 10 i 11, odnosi su zahlađivali i zatopljavali, a Brown je često kucao na Blairova vrata tražeći točan datum odlaska. Brown je bio uvjeren kako će se Blair povući tijekom 2004, a njegovi su savjetnici u rano ljeto te godine intenzivno pripremali primopredaju vlasti. Primjerice, Ed Miliband, tadašnji Brownov savjetnik i jedan od potencijalnih kandidata za novog vođu Laburističke stranke, čak je sastavio popis imena mogućih ministara u novoj vladi. Ključnim osobama iz Brownova tabora naređeno je da otkažu planove za godišnji odmor kako bi se što bolje pripremili za tranziciju. Ali do primopredaje nije došlo jer se Blair odlučio boriti za još jedan mandat, smatrajući kako bi odlazak pred izbore bio shvaćen kao kukavički čin i priznanje krivice za rat u Iraku. Brownova je frustracija dosegla vrhunac, a dubinu njegova nepovjerenja, razočarenja, pa i prijezira prema Blairu najbolje oslikava jedna zgoda iz izborne kampanje. Anthony Minghella, Oskarom nagrađeni redatelj *Engleskog pacijenta*, angažiran je da snimi promidžbeni film o Blairu i Brownu za potrebe izborne kampanje. Kako bi ih što bolje pripremio i opustio za snimanje, Minghella je obojici dao papir na kojemu su trebali napisati najveće postignuće onoga drugoga. Blair je na papir napisao "snažna ekonomija", odajući tako priznanje svom ministru financija. Na svoj je papir Brown, također, zapisao "snažna ekonomija". Nije se, zapravo, mogao sjetiti nijednog Blairova postignuća, pa je odao priznanje samome sebi. Ako se njihov odnos do izbora 2005. može nazvati hladnim ratom, onda je u posljednje dvije godine Blairova premijerskog mandata posrijedi bio otvoreni "oružani" rat. Vrhunac je dosegnuo u srpnju 2006. kad je Brown pokušao izvesti unutarstranački puč, koji je Blair preživio i dostojanstveno se povukao potkraj lipnja sljedeće godine.

Nasljedni premijer bio je posve svjestan da se mora distancirati od Blairove ostavštine, ali da pritom mora vješto balansirati između uspostave drukčijeg stila vladanja i kontinuiteta projekta *New Labour*. Nastojao je uvjeriti birače da neće odbaciti laburističku centrističku politiku, ali i da će im osigurati nešto što su s Blairom izgubili – premijera kojemu mogu vjerovati i koji im neće nuditi *spin* nego pravi sadržaj. U prvim mjesecima nakon preuzimanja vlade Brown je djelovao dojmljivo. Vješto je upravljao krizama koje su u kratkom roku izbile diljem zemlje – epidemija slinavke i šapa, poplave u zapadnoj Engleskoj i terorističke prijetnje na engleskim i škotskim aerodromima – ostavljajući dojam sposobnoga i odlučnog vođe koji se može nositi s najvećim izazovima. Uspio je preokrenuti negativni trend pada popularnosti Laburističke stranke, pa su do kraja srpnja 2007. laburisti pretekli konzervativce za šest posto. Ankete su pokazivale da 56 posto birača smatra da Brown ima kvalitete dobrog premijera, dok je samo trećina ispitanika to tvrdila za Davida Camerona. No oni koji su ga poznavali, znali su da se Brown nije promijenio preko noći. On je ostao "autistični tiranin", čija su vulkanska narav i nesigurnost proizlazile iz brojnih "psiholoških mana" i frustracija nastalih tijekom desetogodišnjeg života u sjeni Tonya Blaira. Brown je bio dobro poznat kao tiranin koji nije trpio kritike, pa se na njegov račun znao šaliti i najbliži suradnik Ed Balls. Držeći govor na ljetnoj zabavi Fabijanskog društva Balls je postavio pitanje po čemu se razlikuju Gordon Brown i Staljin, te odgovorio: "Jedan je okrutni i odlučni diktator koji ne trpi opoziciju. A drugi je bio vođa Sovjetskog Saveza".

Brownov "medeni mjesec" nije dugo trajao. U jesen 2007. nekoliko najbližih suradnika nagovaralo ga je da kapitalizira pro-laburističko raspoloženje među biračima i raspiše prijevremene izbore. Smatrali su da bi pobjedom legitimirao svoj položaj na čelu britanske vlade i zadao smrtonosan udarac nastojanjima konzervativaca da se oporave. Brown je prihvatio tu ideju, ali je odbio odrediti datum izbora. Takav se stav pokazao kao dvosjekli mač. Istraživanje javnog mnijenja u 150 ključnih marginalnih izbornih okruga pokazala su znatan pad potpore Laburističkoj stranci. Rujanska prednost laburista pred konzervativcima od 10 posto do početka listopada pala je na 2 posto. Brown je objavio da izbora ipak neće biti. Odluka da ne raspiše izbore u listopadu bila je velika strateška pogreška i glavni uzrok njegova političkog pada. Snažni i odlučni Brown koji je vodio naciju tijekom ljetnih kriza pretvorio se u kukavicu koja se ne usuđuje suočiti s biračima. Preko noći je postao slab, neodlučan, usmjeren na sebične kalkulantske igre koje je pretpostavljao nacionalnim interesima. Vince Cable, privremeni vođa liberalnih demokrata, ironično je opisao taj proces kao Brownovu transformaciju "iz Staljina u Mr. Beana". "Izbori koji to nisu bili", spojeni s nadolazećom velikom ekonomskom krizom, nisu mu davali izgleda da pobijedi. Profesor LSE-ja i laburistički *peer* Lord Desaia kazao je kako Gordon Brown ionako "poslan na Zemlju da bi podsjetio ljude koliko je Tony Blair bio dobar".

